

Ruiny dawnego kościoła ewangelickiego.

Kamiień węgielny pod jego budowę położono 8 kwietnia 1754 roku i zakończono już w roku następnym. Obecnie stojąca w centrum wsi świątynia znajduje się w stanie zupełnej ruiny. Pozostały po niej jedynie ściany nośne bez dachu.

Krzyże pokutne. We wsi znajdują się dwa krzyże pokutne: pierwszy przy drodze do Lubania drugi wstawiony w mur oporowy przy drodze do Nowogrodzka.

Parzyce

Kapliczki Przydrożne.

Warto przejść przez Parzyce w poszukiwaniu starych świątków i kapliczek.

Wykroty

Kościół p.w. św. Michała i Anny.

Wedle lokalnych opracowań kościół pochodzi sprzed 1200 roku. Po raz pierwszy jest jednak wymieniony dopiero w 1346 r. w dokumencie jurysdykcyjnym biskupa miśnickiego. W roku 1550 miała miejsce jego renesansowa przebudowa. W roku 1648 odlano nowy wielki dzwon na wieżę. Z kolei w 1668 r. Krzysztof Heinrich z Godziszowa podarował markę na renowację kościelnych organów. W latach 1689-90 zabytek został przebudowany przez protestantów, a w kolejnych latach miały miejsce różne innowacje.

Pomnik. Jedynymi relikwiami są nieliczne zachowane pomniki. Spośród nich niewątpliwie najcenniejszym jest ten stojący samotnie przy ogrodzeniu w zachodniej części dawnej nekropolii, zwany niegdyś „die weinende Frau”, czyli płaczącą kobietą. Jest to klasycystyczny nagrobek, który wiąże się ze szkołą słynnego Schadowa.

Park podworski. Wokół zamku wzniesionego w 1739 r., w XVIII w. założono okazały dworski park, który zorganizowano w stylu romantycznym w I połowie wieku XIX. Połączono w nim interesującą rzeźbę terenu ze strumieniami, pagórkami i połączkami, a także starym drzewostanem.

Spotkamy tutaj pochodzący z czasów założenia parku 300-letni dąb rosochaty, a także dąb błotny, daglezję zieloną, klon purpurowy i suchodrzew pomorski. Niestety, na skutek nawalnicy w 2007 r. znaczna część drzewostanu uległa zniszczeniu.

Krzyż pokutny. Na terenie parku stoi średniowieczny krzyż pokutny z XIV wieku z wyłobionym narzędziem zbrodni, w tym przypadku włócznią.

Zebrzydowa

Kościół parafialny p.w. Podwyższenia krzyża św. Na jego miejscu stała wcześniej świątynia pochodząca sprzed roku 1346.

W 1470 zniszczona została przez Husytów, a następnie odbudowana jako założenie bardziej masywne. Z dawnych czasów do dziś przetrwała jedynie wieża wzniesiona wraz z częścią kościoła w 1606 roku.

Stacja kolejowa. Niewątpliwym zabytkiem techniki jest stacja kolejowa z przełomu XIX i XX wieku. W jej wnętrzu i najbliższym otoczeniu zachowało się wiele elementów starego wyposażenia. Na stacji kolejowej znajduje się jeden z najstarszych w Polsce okazów bluszczu pospolitego, obrastający zewnętrzną ścianę dworca od strony torów.

Bluszcz pospolity. Jego konar ma aż 55 cm obwodu. Przy dworcu mieści się również stara leśniczówka wzniesiona w 1905 roku.

Urząd Miejski w Nowogrodzcu

ul. Rynek 1, 59-730 Nowogrodzice
tel. 75 738 06 60, fax 75 731 64 16
e-mail: urząd@nowogrodzice.pl
www.nowogrodzice.pl

Opracowano na podstawie książki M. Olczak i Z. Abramowicz
„Nowogrodzice, dzieje miasta i okolic do roku 1945”

Projekt pn.: „Renowacja zabytkowej figury św. Jana Nepomucena na Rynku w Nowogrodzcu” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013

Zabytki

Gminy i Miasta Nowogrodzice

Nowogrodzice

Miasto Dobrego Garnka

Nowogrodzic

Górujący nad miastem Kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła

wzmiankowany był po raz pierwszy w XIII wieku. Kościół wyróżnia się długim dwuprzęsłowym prezbiterium zakończonym absydą, a także zwracającym uwagę poprzez burznicę układu z nawą przeszłem pośrednim. Kościół modernizowano wielokrotnie. Budowano wieżę, która uległa aż trzykrotnie spaleniom do gzymsów. Nowa wieża została wzniesiona z piaskowca w stylu renesansu włoskiego.

Ruiny klasztoru. Po północnej stronie kościoła parafialnego stoją ruiny klasztoru zakonnicy św. Marii Magdaleny zbudowanego - jak głosi tradycja i miejscowe kroniki - w 1217 roku przez św. Jadwigę Śląską. W tym miejscu stał pierwotnie zamek myśliwski wzniesiony

przez Henryka Brodatego, a na prośbę księżnej zamieniony na klasztor. Z pierwotnej budowli do naszych czasów nie pozostał żaden ślad. Jedynie badania archeologiczne mogą odsłonić np. fundamenty XIII-wiecznej budowli, co potwierdziłoby lub zanegowałoby twierdzenia miejscowych dziejopisów.

Zabytkowa plebania.

Przed kościołem parafialnym znajduje się XVIII-wieczna plebania - dom urodzenia słynnego europejskiego kompozytora Józefa Ignacego Schnabla. Pierwotnie urządzono tu szkołę parafialną i pod koniec XIX w. uruchomiono tutaj wieczorową szkołę rękodzieła dla mieszkańców. Do końca 1945 r. plebania mieściła się w zachodnim skrzydle kompleksu klasztornego, czyli dokładnie na zapleczu dzisiejszej plebanii. Wokół wejścia do plebanii znajdują się napisy wyjaśniające historię budowy. Wszystkie z nich mają ukryte w rzymskich cyfrach chromogramu datę 1769.

Kościół pw. św. Mikołaja. Wymieniony został po raz pierwszy w 1310 roku. Z wizytacji biskupiej w roku 1677 wiemy, że obok kościoła stała drewniana wieża z trzema dzwonami. Wewnątrz były wtedy trzy ołtarze. Obecna świątynia zachowała kształt z XVII wieku. W 1827 r. rozebrano stary kościół i na jego miejscu wzniesiono nową świątynię, nawią-

zującą w formie i kształcie do poprzedniej. Na wieży od strony południowej, na wysokości piętra, jest tablica wotywna z łacińskim tekstem upamiętniającym wzniesienie wieży i kościoła w roku 1711. Podczas ogólnego remontu w 1880 roku na wieży umieszczono zegar, którego resztki znajdują się tam do dzisiaj. Niezwykle interesujące są zachowane do naszych czasów dwa średniowieczne dzwony.

Rynek Miejski - Ratusz.

Centrum miasta stanowi Rynek o powierzchni 5400 m², który niestety nie zachował się w całości do naszych czasów. Większość zabytkowych kamieniczek została zniszczona w trakcie walk o Nowogrodzic w lutym 1945 roku, zaś reszta została rozebrana już po wojnie. Stojący w środku placu rynkowego ratusz został zbudowany w roku 1656. Spłonął w roku 1726 podczas wielkiego pożaru miasta. Mieszkańcy rozpoczęli wtedy budowę nowego ratusza, którego wieża zawałiła się 2.02.1742. Współczesny ratusz został wzniesiony w roku 1795 przez mistrza murarskiego Menzla z Bolesławca i mistrza ciesielskiego Antoniego Zugehóra z Nowogrodzka. Później ozdobiono budynek niewielką wieżyczką i zegarem miejskim

Rynek Miejski - figura św. Jana Nepomucena. Na południowy zachód od ratusza znajduje się barokowa kamienna figura św. Jana Nepomucena stojąca na rozbudowanym trzystopniowym cokole, pochodzącym w swojej zewnętrznej, dolnej części z dawnej fontanny lub statuy Trójcy Świętej. Pod figurą i głównym tekstem widzimy scenę męczeństwa świętego.

Wieża widokowa. Na wzniesieniu, po południowej stronie miasta, w kierunku Gościszowa kilkadziesiąt metrów od murów miejskich znajduje się wieża widokowa. Wzniesiona została przez mieszczanina nowogrodzkiego Alfreda Stomma w 1892 r. dla upamiętnienia setnej rocznicy przybycia jego rodziny z Francji do Nowogrodzka.

Mury obronne. Miasto było otoczone od początku XIV w. pojedynczym kurtynowym murem obronnym, który częściowo zachował się do dnia dzisiejszego. Wykonany został z ciosów piaskowych, a dochodził miejscami do 5-metrowej wysokości. Pierwotnie zwieńczony był blankami, pomostami bojowymi i drewnianym ciągiem komunikacyjnym.

który został zniszczony w połowie wieku XVIII. Mur opasał centrum miasta oraz dodatkowo klasztor św. Magdaleny, który oddzielony był murem także od strony miasta.

Słup milowy poczty saskiej. Znajdujący się przy drodze w kierunku Lubania słup milowy jest elementem saskiego systemu pocztowego. W roku 1721 August II Sas, król Polski i elektor saski nakazał ustawienie słupów milowych na trasach funkcjonowania poczty. Słup w Nowogrodzku jest jedynym zachowanym w całości słupem milowym w Polsce.

Dom Kultury PROMYK.

Położony w centrum Rynku zabytkowy obiekt służy Mieszkańcom Gminy i Miasta Nowogrodzic, ponadto stanowi atrakcję dla gości, turystów odwiedzających Nowogrodzic.

Czerna

dzisiejszy wygląd obiektu. Z tego okresu pochodzą balkony oraz balustrada chóru organowego wykonane w stylu neoklasycystycznym w polichromowanym drewnie, a także drewniany krucyfiks z I połowy XIX wieku.

Pomnik poległych żołnierzy. Naprzeciwko świątyni stoi pomnik pochodzący z Czernej żołnierzy, poległych w czasie I wojny światowej. Wzniesiono go na kształt niewielkiej kaplicy, na ścianach której umieszczono nazwiska oraz daty i miejsca ich śmierci.

Większość napisów została jednak skuta w czasach PRL-u.

Krzyż pokutny. Przy szosie obok przystanku autobusowego znajduje się kamienny krzyż pokutny z XV wieku.

Gieraśków

Kościół filialny pw. św. Antoniego.

Został wzniesiony w XV wieku, a następnie przebudowany łącznie z wieżą w latach 1780-81 przez protestantów, restaurowany w roku 1964. Ze średniowiecznego kościoła pozostały jedynie XV-wieczne fragmenty w postaci zachodniego portalu oraz sklepień z podporami wykonanych z piaskowca. Wewnątrz warto zwrócić uwagę na kamienną chrzcielnicę z drewnianym przykryciem wykonaną w 1894 roku oraz barokowe organy z XVIII wieku.

Pomnik poległych żołnierzy. Naprzeciw kościoła znajduje się pomnik poświęcony polskim żołnierzom poległym w czasie działań II wojny światowej. W centrum okolicznościowy tekst: „Cześć polskiemu bohaterom poległym w czasie od 1939 do 1945 roku”. Warto zwrócić uwagę, że pomnik został przerobiony z niemieckiego poświęconego żołnierzom z Gieraśkowa poległym na frontach I wojny światowej.

Godziszów

Kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny

datowany był na wczesne średniowiecze, natomiast kamienna świątynia, której wygląd przetrwał do naszych czasów, została wzniesiona w 1420 roku, a odbudowana w latach 1832-33. Wieża kościelna miała 130 stóp wysokości. Wewnątrz możemy podziwiać trzy ołtarze: główny, Wniebowzięcia NMP oraz św. Józefa i św. Michała, barokową ambonę renesansową, kamienną chrzcielnicę oraz drewniane rzeźby.

Stół Napoleona. Przy drodze Zgorzelec-Wrocław, na nasypie za polem gospodarstwa dawnej kolonii Poczto-we Domy stoi wyciosany z piaskowca kamienny stół, zwany Stołem Napoleona. Pierwotnie ustawiony był dokładnie po drugiej stronie drogi, na niewielkim okrągłym nasypie, gdzie obecnie leżą granitowe głazy. W tym miejscu miał

spożyć posiłek sam cesarz Francuzów, który przejeżdżał kilkakrotnie przez Wykroty. Zwróćmy uwagę, że z miejsca, gdzie wystawiony jest stół, widać doskonale całą okolicę.

Gościszów

Ruiny zamku znajdują się przy drodze głównej, nieopodal kościoła. Wzniesiono go na owalnym planie muru dawnego grodu, przez co dzisiaj posiada kształt zaokrąglonego silnie na boach czworoboku. Był jednym z najpiękniejszych założeń renesansowych na Dolnym Śląsku, nazywanym zamkiem na wodzie.

Średniowieczny pręgierz tuż przy skrzyżowaniu głównych traktów komunikacyjnych, za niewielkim wzniesieniem, stoi średniowieczny kamienny pręgierz. Ma on ponad 2 metry wysokości, a zakończony jest zwężeniem przypominającym nieco czapę. Zachowały się przy nim metalowe łańcuchy i uchwyty, do których przywiązywano skazańców. Posiada też niezidentyfikowane wgłębenie.

Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Częstochowskiej

jest jedną z najpiękniejszych i najstarszych świątyni na Dolnym Śląsku. Ta późnomańska świątynia została zbudowana z ciosanego piaskowca pomiędzy rokiem 1200 a 1250. Do naszych czasów zachował się pierwotny zarys murów, w skład których wchodzi nawa, prezbiterium ze sklepieniem, portal nawowy i dwa wąskie romańskie okienka po stronie północnej. Jest to kościół jednonawowy z prostokątnym prezbiterium zakończonym trójboczną, wyodrębnioną absydą zasklepioną prawdopodobnie sklepieniem klasztornym.

